

Դ Է Պ Ի Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն (1)

— 00 —

Սիրելի հայրենակիցներ,

Քանի մը ամիսէ ի վեր, ամէն կողմ, Յանձնախումբեր կ'աշխատին յառաջացնելու համար Ներգաղթի Գործը: Հակառակ բոլոր արգելքներու, հարկ է որ մենք մեզի հաշիւ տանք այդ գործին լայն ու էական նշանակութեան մասին՝ եւ ըստ այնմ ալ աւելի մեծ թափով փարինք անոր: Իսկ այդ գործին ներքին իմաստը այնքան մեծ է՝ որ մենք անընդհատ պէտք ունինք ճիշդ մը գործելու՝ ըմբռնելու համար զայն մօտաւոր չափով գոնէ: Ինչպէս որոշ հեռուորութենէ մը անդին՝ անհնարին է մարդկային աշխատանք տեսնել առարկաները, ինչպէս որոշ բարձրութենէ մը վեր՝ անհնարին է ականջներուն լսել ձայները, այդպէս ալ կան բարոյական մեծ իրողութիւններ՝ որպիսին է հայկական պետութիւնը եւ իրեն հետ կապուած Ներգաղթի այս մէկ գործը — որոնց ամբողջական տարողութիւնը կը մնայ դուրս մեր լսողութենէ: Եւ եթէ այդ բարոյական մեծ իրողութեան գիտակցութիւնը միշտ եւ ուժգնօրէն ներկայ ըլլայ մեր հասարակական կենցաղին մէջ, քիչ մը աւելի ներգաղթականութիւն, քիչ մը աւելի եղբայրութիւն պիտի տիրէ հոն:

Եւ մենք, ամէն անգամին երբ խնդիրը հայկական հանրապետութեան վրայ է, պէտք ունինք ճիշդ մը գործելու՝ մէկզի նետելու համար մեզմէ աուրեայ մարդու, նեղմիտ մարդու, հատուածային մարդու բոլոր անձուկ տեսակները եւ զայու գէժ յանդիման այն հրաշափառ իրողութեան՝ որ հայկական պետութիւնն է: Մենք, ամէն անգամին երբ խնդիրը Հայաստանի վրայ է, պէտք ունինք ճիշդ մը գործելու՝ մերկանալու համար բոլոր մանր ու կորցնող զգացումներէն եւ վառելու համար մեր սիրտը միակ գերագոյն պատկերով որ Քորհրդային Հայաստանինն է: Ինչպէս համ-

լէթ, մէկ հարուածով, արմատախիլ բրաւ իր սրտէն բոլոր երկրորդական զգացումները՝ վառելու համար հոն կրակը միայն իր հօրը բարոյական վերականգնանքման խոչալին, այդպէս ալ Հայաստանը, որ մեր գերագոյն է՝ մայրն է եւ հայրն է, պիտի մնայ միակ առարկան մեր բոլոր հրայրքներուն: Հայաստանը նոր է ինչպէս մոխիրներուն տակէն վերածնած փիւնիկը: Հասկնալու համար զայն՝ պէտք է նմանապէս՝ ներկայանալ անոր անարատ եւ նորոգուած: Դառնալու համար անոր որդի՝ պէտք է սիրել եւ հասկնալ: Այն բարոյական հարստութիւնը, անհաշիւ կարելիութիւններով լեցուն հարստութիւնը, զոր իր գոյութեամբն իսկ կը բաշխէ ան իր սահմաններէն ներս ու դուրս գտնուած իր բոլոր զաւակներուն՝ բաւական է որ այդ զաւակները դառնան հոգեկան ճշմարիտ եղբայրներ: Ներգաղթի գործը մին է այն աշխատանքներէն որոնք մասին երկու տեսակ կարծիք չկայ եւ ու եւ է Հայ միւլեւոյն կերպով կը մտածէ: Որպէս զի մեր եռանդը կրկնապատկուի նորէն՝ բոլոր խնդիրը կը կայանայ գիտակցելուն մէջ այդ Գործի ամբողջ տարողութեանը: Իրաւ ալ, հայրենակիցներ, մակերեսային ակնարկ մ'իտկ այդ միւլեւոյն անունին վրայ, Հայաստանն անունին վրայ, հայկական պետութեան մը իրողութենէն առաջ եւ յետոյ, թոյլ պիտի տայ զոնի փոքրիկ չափով մը հասկնալու այն անհուն տարբերութիւնը որ գոյութիւն ունի այժմ եւ առաջ կատարուած հայրենանուէր գործի մը հետեւանքներուն մէջ: Ի՞նչ էր խկապէս Հայր

1) Պ. Հրայ Զարդարեան այս ազնուախոհ հառն արտասանեց « Ներգաղթի Բնակարանային Ծովափ Փարիզեան Հանգանակիչ Մարմնոյ » կազմակերպած հրապարակային մէկ ժողովին մէջ: Ն. Խ.

առաջ. ինչ էր հայ ժողովուրդը. մինչև ու՞ր
կը համարձակէին բարձրանալ իր քաղաքական,
տնտեսական, բնակարային ըղձանքները: Հայը՝
չառ պարզ է՝ հաշի գուրս հաւաքականութիւն
մըն էր: Ուրիշներու հետաւոր գաւառներու ան-
կիւնը ամբած միաւորութիւն մը՝ որուն թեւերը
պարբերաբար կը կտրտուէին՝ գլուխներուն
հետ: Վեց դարէ ի վեր, Հայը՝ իր ապրիլը կը
նկատէր որպէս իրեն եղած գերազոյն շնորհ:
Եաթազանը՝ խաւարին տակ կը պահէր՝ անոր
աչքերուն հետ՝ միտքն ու հոգին: Իր ամենէն
օժտուած գաւառները, փոխանակ նուիրուե-
լու իրենց պնդուողոյն կոչումներուն՝ զո՞հ կ'եր-
թային, ճակատագրականօրէն, իրենց թշուառ
ժողովուրդին կտոր մը արդարութիւն ապա-
հովելու պայքարին: Հայ գիւղացին կ'աշխա-
տէր անօթի մեռնելու համար, եւ հայ բանւորը
կը շահագործուէր աշխարհին չորս կողմը,
դրամատիրական գործարաններու մէջ: Անչէջ
հուրը զոր դարերու երկայնքին, իր կրճէին
տակ յախտնապէս կը կրէր ան, երբ եւիցէ
չէր յաջողեր ազատ միջնորդութիւն մէջ իր գերա-
զոյն խոյանքները կատարելու: Ան կ'ապրէր
մարդկութենէն դուրս: Ան կ'ապրէր մարդկու-
թենէն վար: Համաշխարհային խնդիրներու
մեծղի անիւր կը դառնար իր գլխուն վրայէն:
Ան ծայն չունէր: Ան գատապարտուած էր վերջ-
նական ձեռնպահութեան: Որպէսզի անոր գա-
ւառներէն մին իր ծայնը լսելի ընէր՝ պէտք էր
որ դադրէր Հայ ըլլալէ: Ոչ միայն մարդկու-
թեան պատկանող խնդիրներուն մէջ — որպէս
մէկ անդամը նոյն աշխարհայինութեան — անոր
բերանը կըպուծւած էր, այլ բուն իսկ իր ճակա-
տագրի անօրինման մէջ՝ ու եւ է ծայն նշանա-
կութիւն ունէր՝ բացի իր ծայնէն: Եւ նշանա-
նակութիւն ունեցող ծայնները՝ միշտ բարբա-
րոս ծայնները եղած էին միայն, անոնք իսկ որ
պէտք է լռէին: Հայը՝ բոյնէն վար ինկած,
ցրտահար ու գեղնած, վեց դարէ ի վեր կը
սպասէր...: Ու եւ չեմ կրնար չիշխտակել
դէպք մը որ թէեւ անձնական՝ բայց վերին աս-
տիճանի յատկանշական է այս գրութեան լու-
սարանման տեսակէտէն: Համիտեան բէթմին
էր, Պուլկարիա: Կը յիշեմ պուլկար ժողովուր-
դին անօրինակ խանդավառութիւնը ու մեծ
տօնակատարութիւնները: Պետութեան «չէֆ»ը
որ մինչև աշխարհի տիրուհի ունէր միայն՝

կը ստանար թագաւորի թէ ցարի տիագոսը:
Պղտիկ մանուկներ՝ մենք ալ վարակուած էինք
այդ խանդավառութենէն: Երեկոյեան, «Հայը»,
հարցուցի, մենք երբ պիտի ունենանք մեր
թագաւորութիւնը: «Տղա՛ս, պատասխանեց,
մեզի ո՞վ կուտայ թագաւորութիւն. թո՛ղ չջար-
դեն Հայ աշխատող ժողովուրդը, թո՛ղ չարգի-
լեն որ հայերէն խօսինք...»:

Եւ թող այն հաղաբաւոր վճիռ հոգիները
որ ինկան կտոր մը ազատութիւն ու արդարու-
թիւն երազելով հայ խեղճ գիւղացիին ու շահա-
գործող բանւորին համար՝ գլուխին վերջնէն
ու տեսնեն:

Ծնորհիւ մեծամասնական ահեղ յեղափո-
փութեան՝ ոչ թէ երազը իրականացեր է, այլ
Խորհրդային Հայաստանի չքեղ հասակը կեցած
է աւելի անհաւատալի քան հրաշքը ինքը: Բոյ-
նէն վար ինկած Հայը՝ հիմա իր բոյնին մէջն
է: Հիմա իր բոյնին տէրն է: Հիմա մշա-
կոյթի համամարդկային ընդարձակ ասպարէ-
զը բացուած է իր առջև: Թշուառութեան կա-
պանքները որ կը խեղդէին իր հոգին՝ հիմա
չքացեր են ու ան կարելիութիւնը ունի՝ իր հը-
զօր ծայնը բերելու համամարդկային խումբի
սէնֆօնին: Առաջ՝ կովի մը սպանութիւնը,
աղջկան մը բռնաբարութիւնը կը խորտակող իրա-
կանութիւնը հայ հաւաքականութեան. հիմա՝
չկայ ոչ մէկ պրոքլէմ, միւս աղբերուն պատկա-
նող, որու մասին Խ. Հայաստանը նոյն տիտ-
ղոսով, նոյն իրաւունքներով, ճակատը վեր,
ու ծայնը բարձր իր լուծումները շտապարկէ:
Հիմա, գիտական, փիլիսոփայական, բնիկ-
բային, տնտեսական, գեղարուեստական բոլոր
հարցերուն մէջ՝ Հայաստանը իր տեղը ունի
ընդհանուր մարդկութեան կողքին: Իր երակ-
ներուն մէջ քառասուն գարու քաղաքակրթա-
կան արիւն կրող Հայը՝ կը բարձրանայ, իրեն
վաշկ, հաւաքական արժանապատուութեան ամ-
բիւնին: Ան վեց դարէ ի վեր մէկ բան կ'ուզէր՝
իրականացնել իր մտքի եւ հոգիի արժէքները:
Հիմա՝ ասպարէզը անսահմանօրէն բաց է իր
առջև...: Կարելի է՞ երեւակայել, սիրելի հայ-
բնակիցներ, մշակութային կարելիութեան այն
ծովերը զոր մէկ քանի խօսքով ուղեցի ուրուա-
ղծել աշխարհ: Եւ երբ ներգաղթ կ'ըսուի, եւ
միմիայն կ'երեւակայեմ բազուկ մը աւելի, ու-
ղեղ մը աւելի, սիրտ մը աւելի որ պիտի տրա-

մադրուի նպատակի մը որմէ աւելի բարձրն ու
ազնիւը տրուած չէ ո եւ է մէկուն. նպատակ՝
որ հայրենիքի փառայեղ վերածնունդն է: Երբ
ներգաղթ կ'ըսուի՝ ես կը մտածեմ: Ո՞վ գիտէ
կը խորհիմ, սա վերագարծող վտիտ պատանին,
սա վերագարծող մէկ երիտասարդը ինքը կամ
իր մէկ զաւակը չախտի ըլայ ուրիշ Աբովեան
մը, ուրիշ Վարուժան մը, Տէրեան մը կամ Թու-
մանեան մը եւ անմահացնէ իր անունը կրող ազ-
գութիւնը: Այս պայմաներուն մէջ՝ կարելի է՝

որ ո եւ է Հայ եռանդագին շիարի ներգաղթի
գործին ու իր կարելին շտրամադրէ: Կարելի՞
բան է որ ամէն օր աստիճան մը աւելի վերա-
կանդնող մեր հայրենիքէն՝ ամէն օր բուռ մը
աւելի կորով շատանանք: Մենք առանձին կոր-
սուած կաթիլներ ենք ուրիշին ծովերուն մէջ:
Հոգիով եւ գործով փարելով մեր երկրին՝ մենք
կ'ամբողջացնենք մեր ծովը եւ կը դառնանք
իսկական տէրերը այդ մշակութային ծովուն:

ՀՐԱԶ ԶԱՐԳԱՐԵԱՆ